

Vinko Vodopivec

NAPISI STARA SUŠICA IN VINTARJEVEC

Ključne besede: Slovenija, Veneti, slovenščina

Key words: Slovenia, Veneti, Slovenian

Abstract

Inscriptions from Stara Sušica and Vintarjevec

In Slovenia we have several Venetic inscriptions, less known are the inscriptions from Stara Sušica and from Vintarjevec. The first inscription from Stara Sušica is illustrated with a rider with spear on the horse, from the inscription only three whole letters are preserved. In spite of this it could be understood if we consider that the fighter hold the spear with left hand, so he was left-handed and the inscription could mean: »*With left (hand)*«. Second is a pseudo inscription, which is difficult to read and probably belongs to magical or sacrificial practices. The inscription from Vintarjevec is broken off at the top and only the edge of the upper row of the inscription is visible, in the lower row only four letters are readable. It definitely is a Venetic inscription, but because of the severe damage, its reading und understanding are difficult. My transliteration gives a plausible understanding as: "*Know of heaven*" or "*Be aware of heaven*".

Napis Stara sušica I

V Košanski dolini je leta 1957 kmet A. Zafret iz Stare sušice obvestil Notranjski muzej v Postojni, da je pri oranju naletel na različne arheološke najdbe. Istega leta je bilo opravljenih več sondnih izkopov, v katerih so našli nekaj delov keramike, obarvane steklene jagode, bronaste ovratnice, fibule in železno okovje. Oba napisa so slučajno našli na obrobju te parcele. Napis iz Stare sušice je na kamnu iz apnenčastega peščenjaka, velikem 32x19,5x7,5 cm. Prednja stran je lepo zglajena in ima spodaj vrezano risbo, ki predstavlja bojevnika na konju s kopjem, ki je obrnjen v desno. Na vrhu kamna pa je vrezan napis, od katerega so ostale le tri cele črke, saj je kamen na vrhu iz obeh strani odbit. Podobnih najdb jezdeca s konjem v Sloveniji nimamo, saj so najbližje podobne najdbe v severozahodni Bosni na Bihačkem polju, na znanih Japodskih spomenikih z vrezanimi podobami, med katerimi so tudi konjeniki. Najbolj podobna sta spomenika iz Ripača in Golubića, ki pa sta po izdelavi popolnejša in drugače zasukana, saj je jezdec s konjem obrnjen v levo [1].

Avtorica M. Urleb ugotavlja, da gre za venetski napis, kar potrjuje tudi G. B. Pellegrini, ki napis prečrkuje:]SKEVA[[2].

*Slika 1: Stara sušica I,
konjenik s kopjem in venetski napis*

Prečrkovanje in stiliziran prepis   ⱮLEVA

Napis se bere iz leve proti desni, obratno kot večina venetskih napisov. Prva črka je verjetno res S, čeprav se vidi le njen spodnji del, druga črka pa bi bila lahko K le, če bi bile ostale črke skoraj še enkrat večje, zato je mnogo verjetneje, da gre za črko L. Ostale črke E, V in A so dobro razpoznavne, zato napis prečrkujem v SLEVA.

Delitev zveznega napisa in razumevanje

Napis je možno deliti: S LEVA, kar pomeni   Z leve (strani)   ali   Z levo (roko).

Tako razumevanje se sklada s smerjo jezdeca, ki je obrnjen v desno in zato prihaja iz leve strani, pa tudi s smerjo napisa, ki se v nasprotju z običajnimi venetskimi napisi piše iz leve proti desni. Jezdec sedi na konju in je, po sliki sodeč, narisana v celoti pred konjem, torej je obrnjen v desno glede na konja. To pa pomeni, da ima kopje v levi roki in verjetno je bil levičar, kar bi dalo napisu drugačen in tudi bolj verjeten pomen. Ohranjen je le spodnji del napisa, zato o zgornjem delu, ki bi dopolnil vsebino tega napisa, lahko le ugibamo.

Napis Stara sušica II

Tudi ta napis je najden slučajno in je na kamniti plošči iz apnenčevega peščenjaka, veliki 22x21x7cm. Prednja stran je z žlebovi razdeljena na štiri enaka polja z vrezninami, med katerimi so tudi črkam podobna znamenja, okoli pa je žleb ki se steka v luknjo ob strani.[1].

*Slika 2: Stara sušica II, Kamen v obliki žrtvenika z
znaki obdelave – pesudo napisa*

Avtorica M. Urleb ugotavlja, da gre le za obdelan kamen, na katerem lahko opazimo tudi črkam podobne znake, kar potrjuje tudi G. B. Pellegrini, ki ugotavlja, da je to psevdo napis, kamen pa je verjetno služil za obredne zadeve [2].

Prečrkovanje in namen

Na kamnu opazimo precej značilnih venetskih črk, predvsem E, S, T in K v različnih in nedodelanih oblikah, vendar je verjetnost, da gre za sporočilni napis, le zelo majhna. Vreznine pa so tako značilne, da jih ne morem obravnavati kot slučajne in jim zato pripisujem magični oziroma žrtveni namen in pomen. Kamen ima obliko žrtvenika z nagnjenimi kanali, kri žrtve pa se je stekala skozi odprtino v posodo za nadaljevanje žrtvovanja.

Napis Vintarjevec

Gradišče nad Vintarjevcem je na severozahodnem grebenu nad dolino Črnega potoka, ki se pri Litiji izliva v Savo. Pri izkopavanjih je bil v eni izmed osmih ostankov hiš najden tudi del ploščatega kamna iz peščenca, na katerem so črke venetskega izvora. Najdeni del ima na vrhu odlomljen rob in zato zgornja vrsta napisa ni čitljiva [3].

Slika 3: Napis iz Vintarjevca z venetskimi črkami

Avtorica V. Stare ugotavlja, da gre za venetski napis, kar potrjuje tudi G. B. Pellegrini, ki spodnji del napisa prečrkuje takole:]VAS.RI[[2].

Prečrkovanje

Črke so sicer slabo vidne, vendar je možno vsaj nekatere nedvoumno, nekatere pa verjetno ugotoviti. Napis se bere iz desne proti levi. Prvi črki V in A sta nedvoumno prepoznavni. Tretja črka je najverjetneje I, saj do višine ostalih črk ni videti nobene podobnosti z drugimi venetskimi črkami, ureznina poševno nad črko I pa ne spada k napisu. Četrta črka je najverjetneje O, saj je majhna verjetnost, da gre za ločilo. Naslenja črka je dobro vidna in lahko pomeni P ali R ali celo B. Zadnja vidna črka je lahko I, verjetneje pa je A, saj je viden tudi poševni del, ki je značilen za to črko. Verjetno prečrkovanje bi torej bilo VAI O RA(I).

Razumevanje

Pri tako kratkem, nepopolnem in težko berljivem napisu je verjetnost pravilnega razumevanja majhna. Zgornji del napisa, ki bi lahko dopolnil ali spremenil vsebino

spodnjega dela napisa, žal ni ohranjen. Pri navedeni delitvi bi napis lahko pomenil: Vej o rai. ali Zavedaj se raja.

Zaključek

V Sloveniji so venetski napisi sicer redki, vendar so razprostranjeni skoraj po celi Sloveniji, z bodočimi izkopavanji pa se jih bo morda našlo še kaj. Morda pa so tudi v še ne objavljenih zbirkah že izvršenih odkopavanj. Navedena napisa sta zanesljivo v venetski pisavi in pri napisu s konjenikom, ki ima kopje v levi roki, lahko ugotavljamo celo pravilno vsebino o konjeniku levičarju, ki se je verjetno glasila: "Z levo". Drugi napis je slabo čitljiv, z možno vsebino: "Zavedaj se raja". Tretji napis je psevdo napis in gre verjetneje za magične črke na obdelanem kamnu, ki je žrtvenik, na kar opozarjajo nagnjeni žlebovi in iztok. Ker imamo malo ohranjenih venetskih napisov, si vsi zaslužijo ustrezno obdelavo in razumevanje.

Literatura

1. M. Urleb, Arheološke najdbe iz Stare sušice pri Košani, *Arheološki vestnik* št. 30, SAZU, Ljubljana **1979**, 151-158,
2. G. B. Pellegrini, Osservazioni epigrafiche, *Arheološki vestnik* št. 32, SAZU, Ljubljana **1981**, 311-314,
3. V. Stare, Kamen z napisom z Vintarjevca pri Litiji, *Arheološki vestnik* št. 30, SAZU, Ljubljana **1979**, 162-164.

Povzetek

V Sloveniji imamo kar nekaj venetskih napisov, manj znani pa so napisi iz Stare sušice in Vintarjevca. Prvi napis iz Stare sušice je bogato ilustriran z bojevnikom na konju s kopjem, a so od napisa žal ohranjene le tri cele črke. Kljub temu bi ga bilo možno razumeti, če upoštevamo, da konjenik drži kopje v levi roki in je zato levičar. Zato bi napis lahko pomenil: Z levo (roko). Drugi pa je psevdo napis, ki ga je težko razbrati in gre verjetno za magični predmet ali žrtvenik. Napis iz Vintarjevca je odlomljen na vrhu in se vidi le rob zgornje vrste napisa, v spodnji vrsti pa so berljive le štiri črke. Vsekakor gre za venetsko pisavo, pomen pa je na tako poškodovanem napisu in pri slabo berljivih črkah težko ugotoviti. Po mojem prečrkovanju bi napis lahko pomenil: Vej o raj ali Zavedaj se raja.